

Op zoek naar relaties
en overeenkomsten

Een atelier en een kunstenaar in

Vea Vecchi

Vea Vecchi ziet in haar werk met kinderen dagelijks hoe nauw verbonden ratio en verbeelding, kennis en emotie zijn. Tegelijkertijd observeert ze hoe zeer kennis gericht is op verdelen, indelen in categorieën of scheiden én hoe lastig het is om verbanden te leggen tussen verschillende disciplines. Het doel van het atelier en de 'atelierista' (kunstenaar) is verbindingen maken tussen logica, emotie, techniek en expressie.

Ik geloof dat we ervoor moeten zorgen dat er geen grenzen tussen disciplines ontstaan.

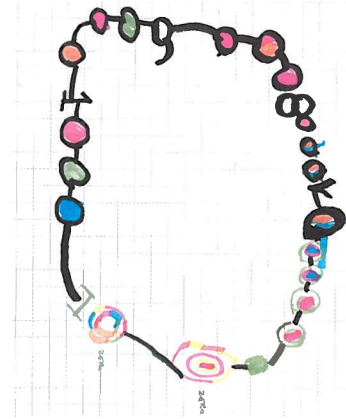
Bij onze geboorte proberen we met al onze zintuigen een relatie te leggen met de wereld rondom ons, om die te leren begrijpen. Maar al heel snel voelen we ons 'in stukjes gesneden', een uitdrukking van Loris Malaguzzi om de scheiding te beschrijven die ons dwingt om kennis langs afgescheiden paden te vergaren.

Verstorings in het leerproces

We moeten ernstig nadenken over de individuele en sociale schade die veroorzaakt wordt door een opvoeding en cultuur, die liever scheidt in plaats van verbindend te werken. We weten dat het menselijke brein flexibel is en we weten ook hoezeer de vorming ervan door individuele ervaring wordt beïnvloed. We hebben dus een grote verantwoordelijkheid tegenover onze kinderen.

In welke mate draagt het overdreven gebruik van categorieën bij tot een manier van denken die het zoeken naar verschillen propageert in plaats van overeenkomsten en verbindingen? Echte kennis wordt verkregen door ordening en het aanbrengen van relaties tussen delen. En in welke mate leidt het ontkennen van het feit dat emoties een integraal deel van leren en opvoedkundige processen zijn tot verstoringen in het proces van kennisopbouw?

het kindercentrum

We kunnen doorgaan met het stellen van dergelijke vragen en op die manier laten zien hoe weinig aandacht er is in onze scholen voor de verschillende talen, voor leerprocessen en in het algemeen voor de manier waarop kinderen zich een beeld vormen van de werkelijkheid.

Expressieve talen

In zijn boek *Mind and Nature* schrijft Gregory Bateson, die gelooft in de onderlinge verbondenheid van alle dingen, over het belang van een esthetische benadering als een belangrijke verbinding tussen elementen van de realiteit. 'Met esthetiek bedoel ik sensitiviteit voor structuren die verbinden.' Om artistiek denken op zo'n manier te definiëren moet het volgens mij verbonden worden met 'intensiteit' en 'empathie'. Deze benadering kan ons helpen om verborgen structuren achter de realiteit te ontdekken, om verbindingen te maken tussen logica, emotie, techniek en expressie. Dit was het idee achter het invoeren van het 'atelier' en een 'atelierista' (iemand met een kunstzinnige achtergrond) in de scholen van Reggio Emilia. Samen met een grote verscheidenheid aan materialen en technieken én een eigentijdse visie op de relatie tussen handen en hoofd. We weten hoe weinig aandacht er voor de zogenaamde 'expressieve talen' is (beeldende kunsten, talen, muziek, poëzie, dans enzovoort) terwijl elke taal in feite

een expressieve capaciteit heeft. Tekenen, beeldhouwen en schilderen werden niet gezien als aparte disciplines, maar als middel om bruggen te bouwen en relaties te leggen tussen de verschillende ervaringen en talen.

Observatie en documentatie

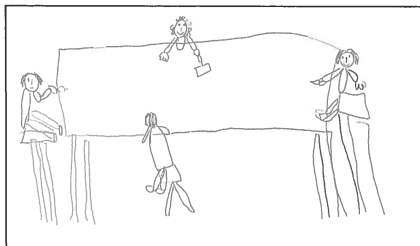
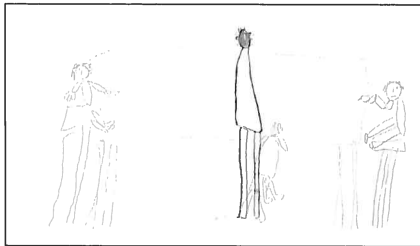
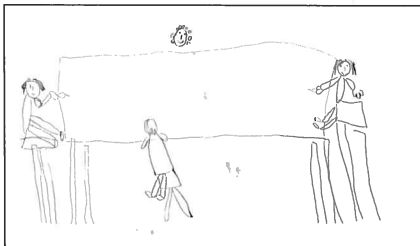
Het is natuurlijk naïef om te denken dat je een leerproces radicaal kunt veranderen door een 'atelierista' aan te stellen op een school. Pedagogiek en atelierwerk moeten samenwerken in het verbinden van talen. Eén van de manieren waarop dit gebeurt, is door middel van observatie en visuele documentatie in kinderdagverblijven en kleuterscholen. Dit levert ons een grote hoeveelheid materiaal op voor analyse, interpretatie en discussie.

We realiseren ons dat het geen eenvoudige opgave is om processen zichtbaar te maken. Maar de fragmenten die we verzamelen zijn zo kostbaar en de reflectie daarover door leerkrachten is zo belangrijk dat we dit unieke werk van documentatie beschouwen als een speciale bron van

'Bij onze geboorte proberen we met al onze zintuigen een relatie te leggen met de wereld'

‘Computerprogramma’s voor kinderen vragen weinig vragen van en dragen weinig bij aan de intelligentie van kinderen’

kennis en evolutie voor ons beroep. Kostbaar materiaal voor leerkrachten, maar ook voor kinderen, gezinnen en iedereen die meer inzicht wil krijgen in het denkproces van kinderen.

Kun je mensen meten?

Francesca (5 jaar) wil een tafel met mensen eromheen tekenen. Ze begint met twee mensen in profiel te tekenen. Ze tekent dan een figuur van achteren gezien en eindigt met het hoofd van de persoon daar tegenover.

Ze stopt en geeft hardop commentaar: ‘Deze persoon zweeft in de lucht!’ Ze denkt een minuutje na, staat dan op, zet het papier met de tekening tegen het raam en maakt de laatste figuur, waaraan ze juist begonnen was, af op de achterkant, tegen het licht. Nadat ze de grondlijn heeft getekend en haar figuur erop heeft gezet, gaat ze terug naar haar plaats, draait haar papier weer om en kopieert de omtrek van de figuur op de voorkant, maar alleen dat deel van het lichaam dat boven de tafel zichtbaar is.

Ongeveer een week later stellen we voor om een tekening naar model te maken van mensen die om een tafel zitten. Francesca maakt een tekening met een gelijksoortig probleem: er staat een geïsoleerde hand op die in de lucht zweeft. Ze kijkt naar me met een ietwat meewarige blik en zegt: ‘Ik kon de arm niet zien en heb hem daarom niet getekend maar

ik weet dat de arm er is dus heb ik een plaats opengelaten, want waar zou die anders heen moeten?’

Ik heb dit soort oplossing meermaals gekregen van andere kinderen die met een dergelijk probleem werden geconfronteerd. Tekenen is vaak een ondergeschikt vak op school en het potentieel ervan wordt niet erkend. Maar het is een uitstekend middel om de realiteit te onderzoeken en te interpreteren. Als je verder kijkt dan het resultaat, maar het tekenproces zichtbaar maakt, zie je hoezeer het logische en het expressieve deel met elkaar verweven zijn en dat beide bijdragen tot het creatieve product.

Wetenschap of magie?

Als we onderwijzen kiezen we er vaak voor om problemen vanuit verschillende gezichtspunten te bekijken en verschillende talen te gebruiken, ervan uitgaande dat deze benadering een uitdieping van het subject en zijn context zal geven.

Drie kinderen, tussen vijf en zes jaar oud krijgen een glazen bord, een kan met water, een zaklantaarn en een spiegel en de vraag: kun je een regenboog maken met deze voorwerpen? De kinderen beginnen te experimenteren en brengen de voorwerpen in verschillende combinaties samen. Steeds nieuwe pogingen en veel doorzetten levert opwindende resultaten op. Tijdens hun onderzoek ontdekken de kinderen dat er een lichtbreking ontstaat als ze de spiegel in de juiste hoek in het bord met water zetten en dat er een regenboog wordt gereflecteerd. Vervolgens vervangen ze het licht van de zaklantaarn door zonlicht. Ze zijn door het dolle heen bij het idee om buiten regenbogen te gaan maken, op de muren en op de

‘Echte kennis wordt verkregen door ordening en het aanbrengen van relaties tussen delen’

bomen. Ze beginnen theorieën te formuleren over de totstandkoming van dit natuurkundig fenomeen. Ze ontwerpen een grote installatie waarmee je regenbogen kunt maken en gebruiken daarbij alles wat ze ontdekt hebben, de regels die ze hebben ontdekt. 'We gaan de wereld regenbogen!'

Aan de vorige elementen – zon, water en een spiegel – wordt een rietje en wit papier toegevoegd.

Door zachtjes door het rietje in het water te blazen, reflecteert de regenboog op het witte papier op het ritme van de muziek, de regenboog danst met bogen en kleurrijke pieken. Magie, wetenschap, esthetica; natuurkunde en verbeelding, geluk en herhaling en nog vele andere dingen bewegen tegelijkertijd, onafscheidelijk verbonden.

Zo wordt dit fenomeen uit de natuurkunde – dat maar al te vaak aan kinderen wordt gepresenteerd als een simpele oefening en oplossing – een voertuig om te onderzoeken en ontdekken, dat veel verrassende dingen, emoties en schoonheid oplevert.

Traditionele en moderne technologie

De informatietechnologie heeft voor een enorme verandering gezorgd bij het maken van beelden. De snelheid waarmee kinderen vormen, afmetingen en kleuren kunnen veranderen in tekeningen (vaak

eerst zelf getekend en gescand), de mogelijkheid om lagen aan te brengen, zaken te verschuiven, zijn misschien wel de elementen die het proces van het maken van beelden het meest hebben veranderd. Deze nieuwe expressiemiddelen bevestigden het belang van een aanpak waarbij op een creatieve manier gebruik wordt gemaakt van instrumenten en materialen en waarbij het maken van verbindingen centraal staat. We zagen af van computerprogramma's die speciaal waren ontworpen voor kinderen omdat ze weinig vragen van en bijdragen tot de intelligentie van kinderen. Het was de observatie en documentatie van de strategieën die kinderen gebruiken bij het leren gebruiken van programma's voor volwassenen – zoals Photoshop en Page Maker – die ons verder hielpen om ideeën te ontwikkelen om de creativiteit van kinderen verder te stimuleren. Ik zou andere leerkrachten willen aanraden om processen te observeren en documenteren waarbij traditionele en moderne technologie wordt gebruikt, om ze te kunnen vergelijken en om te kunnen zien hoezeer de verschillende leerprocessen elkaar beïnvloeden.

Vea Vecchi was lange tijd 'atelierista' op de Dianaschool in Reggio en is momenteel consultant voor Reggio Children.

'Observatie en visuele documentatie leveren ons een grote hoeveelheid materiaal op voor analyse, interpretatie en discussie'